

رساله دکتری تخصصی (Ph.D)

رشته علوم اجتماعی

عنوان رساله:

بررسی سبک زندگی جوانان (۲۹-۱۵ ساله)

ساکن شهر مشهد

استاد راهنما: دکتر رامپور صدر نبوی

اساتید مشاور ۱: دکتر حسین بهروان

۲: دکتر محمود هوشمند

دانشجو: علی اکبر مجدی

تابستان ۱۳۸۹

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات

- ۱-۱- بیان مسأله ۲
- ۱-۲- ضرورت و اهمیت ۳
- ۱-۳- اهداف تحقیق ۵
- ۱-۴- سؤال های تحقیق ۶

فصل دوم : ادبیات موضوع

- ۲-۱- مفاهیم اصلی پژوهش : ۸
- ۲-۱-۱- تعریف سبک زندگی ۸
- ۲-۱-۲- تعریف سرمایه فرهنگی (تحصیلی) و سرمایه اقتصادی ۱۱
- ۲-۱-۳- شاخص های سبک زندگی ۱۳
- ۲-۲- پیشینه تحقیق ۱۸
- ۲-۲-۱- سنخ شناسی سبک زندگی ۱۸
- ۲-۲-۲- جنس و سبک زندگی ۲۳
- ۲-۲-۳- طبقه و سبک زندگی : ۲۶
- ۲-۲-۴- تحصیلات و سبک زندگی : ۳۲
- ۲-۲-۵- سن و سبک زندگی ۳۴
- ۲-۲-۶- دینداری با سبک زندگی ۳۵
- ۲-۲-۷- جمع بندی پیشینه ها و تعاریف : ۳۶
- ۲-۳- مبانی نظری : ۳۷
- ۲-۳-۱- ماکس وبر : ۳۸

- ۴۱..... ۲-۳-۲- پیر بورديو
- ۴۸..... ۲-۳-۳- آنتونی گيدنز
- ۵۱..... ۲-۳-۴- تورستين وبلن
- ۵۴..... ۲-۳-۵- جورج زيمل
- ۵۵..... ۲-۳-۶- دوگلاس و ايشرورد
- ۵۶..... ۲-۳-۷- كولین کمپل
- ۵۷..... ۲-۳-۸- دیدگاه مدرنیته
- ۵۸..... ۲-۳-۹- نظریات پست مدرنیسم
- ۶۰..... ۲-۳-۱۰- مایکل جنسون
- ۶۳..... ۲-۳-۱۱- جمع بندی مبانی نظری
- ۶۴..... ۲-۴- چارچوب نظری

فصل سوم: روش تحقیق

- ۷۸..... ۳-۹- مشکلات تحقیق؛

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

- ۸۰..... ۴-۱- سیمای نمونه آماری
- ۸۰..... ۴-۱-۱- جنس
- ۸۰..... ۴-۱-۲- سن پاسخ گو
- ۸۰..... ۴-۱-۳- میزان تحصیلات پاسخ گو
- ۸۰..... ۴-۱-۴- رشته‌ی تحصیلی پاسخ گو
- ۸۰..... ۴-۱-۵- وضع تأهل
- ۸۰..... ۴-۱-۶- سن مطلوب ازدواج
- ۸۱..... ۴-۱-۷- سن ازدواج
- ۸۱..... ۴-۱-۸- سن همسر هنگام ازدواج

- ۸۱-۱-۹-۴ داشتن بچه ۸۱
- ۸۱-۱-۱۰-۴ تعداد بچه؛ ۸۱
- ۸۲-۱-۱۱-۴ زندگی با والدین ۸۲
- ۸۲-۱-۱۲-۴ مالکیت منزل؛ ۸۲
- ۸۲-۱-۱۳-۴ شاغل بودن؛ ۸۲
- ۸۲-۱-۱۴-۴ درآمد از شغل ۸۲
- ۸۲-۱-۱۵-۴ درآمد دیگر پاسخ گو ۸۲
- ۸۳-۱-۱۶-۴ میزان پول توجیبی هفتگی ۸۳
- ۸۳-۱-۱۷-۴ شیوهی هزینه کردن پول توجیبی ۸۳
- ۸۳-۱-۱۸-۴ هزینهی ماهیانه زندگی ۸۳
- ۸۴-۱-۱۸-۱-۴ هزینهی ماهیانهی رفت و آمد ۸۴
- ۸۴-۱-۱۸-۲-۴ هزینهی تنقلات در ماه ۸۴
- ۸۴-۱-۱۸-۳-۴ هزینهی خوراک ۸۴
- ۸۴-۱-۱۸-۴-۴ هزینهی لباس و کفش در سال ۸۴
- ۸۵-۱-۱۹-۴ شیوهی هزینه کردن پول اضافی ۸۵
- ۸۵-۱-۲۰-۴ میزان اوقات فراغت به ساعت در هفته ۸۵
- ۸۷-۱-۲۱-۴ اهل مطالعه بودن ۸۷
- ۸۷-۱-۲۱-۱-۴ مطالعه کتاب ۸۷
- ۸۷-۱-۲۱-۲-۴ مطالعهی مجله ۸۷
- ۸۸-۱-۲۱-۳-۴ مطالعهی روزنامه ۸۸
- ۸۸-۱-۲۱-۴-۴ مطالعهی اینترنتی ۸۸
- ۸۸-۱-۲۲-۴ داشتن کتابخانهی شخصی در منزل ۸۸
- ۸۸-۱-۲۳-۴ اهل ورزش کردن بودن ۸۸

- ۲۴-۱-۴- فاصله‌ی زمانی ورزش کردن..... ۸۹
- ۲۵-۱-۴- تعداد سفر داخلی..... ۸۹
- ۲۶-۱-۴- مسافرت رفتن با چه کسانی..... ۸۹
- ۲۷-۱-۴- دسترسی به ماهواره..... ۸۹
- ۲۸-۱-۴- نوع برنامه‌های مورد تماشا از ماهواره..... ۹۰
- ۲۹-۱-۴- گوش کردن به موسیقی..... ۹۱
- ۲۹-۱-۴-۱- خواننده ایرانی مورد علاقه..... ۹۱
- ۲۹-۱-۴-۲- خواننده مورد علاقه‌ی خارجی..... ۹۳
- ۳۰-۱-۴- مدت استفاده از رایانه جهت تحقیق..... ۹۴
- ۳۰-۱-۴-۲- مدت استفاده از رایانه جهت گفتگو (چت کردن)..... ۹۴
- ۳۰-۱-۴-۳- مدت استفاده از رایانه جهت مطالعه..... ۹۴
- ۳۰-۱-۴-۴- مدت استفاده از رایانه جهت بازی..... ۹۴
- ۳۰-۱-۴-۴-۱- نوع بازی‌های رایانه‌ای..... ۹۵
- ۳۰-۱-۴-۵- مدت استفاده از رایانه جهت تماشای فیلم..... ۹۵
- ۳۰-۱-۴-۶- مدت استفاده از رایانه جهت گوش کردن موسیقی..... ۹۶
- ۳۰-۱-۴-۷- رفتن به گیم نت..... ۹۶
- ۳۰-۱-۴-۸- میزان استفاده از گیم نت..... ۹۶
- ۳۰-۱-۴-۹- دسترسی به رایانه در بیرون از منزل..... ۹۶
- ۳۱-۱-۴- هزینه‌ی خرید کالاهای فرهنگی..... ۹۶
- ۳۲-۱-۴- داشتن تلفن همراه..... ۹۷
- ۳۲-۱-۴-۱- هزینه‌ی تلفن همراه..... ۹۸
- ۳۲-۱-۴-۲- تعداد پیام ارسالی..... ۹۸
- ۳۲-۱-۴-۳- تعداد پیام دریافتی..... ۹۸

- ۹۸.....۴-۱-۳۲-۴- میزان استفاده از بلوتوث
- ۹۸.....۴-۱-۳۲-۵- بلوتوث با چه کسانی
- ۹۹.....۴-۱-۳۳- فاصله‌ی زمانی سینما رفتن
- ۹۹.....۴-۱-۳۳-۱- زمان تماشای فیلم
- ۹۹.....۴-۱-۳۳-۲- سینما رفتن با چه کسانی
- ۹۹.....۴-۱-۳۴- عضویت در گروه‌های مختلف
- ۱۰۰.....۴-۱-۳۵- شرکت در انتخابات
- ۱۰۰.....۴-۱-۳۵-۱- رأی به کدام جناح سیاسی
- ۱۰۰.....۴-۱-۳۶- نوع رژیم غذایی
- ۱۰۰.....۴-۱-۳۷- توانایی غذا پختن
- ۱۰۰.....۴-۱-۳۷-۱- خوردن صبحانه، ناهار، شام با چه کسانی
- ۱۰۱.....۴-۱-۳۷-۲- شیوه‌ی غذا خوردن
- ۱۰۱.....۴-۱-۳۷-۳- نوع غذای دلخواه
- ۱۰۲.....۴-۱-۳۷-۳- خوردنی همراه غذا
- ۱۰۲.....۴-۱-۳۷-۴- دفعات استفاده از غذای فست فود
- ۱۰۳.....۴-۱-۳۷-۵- نوع فست فود مورد مصرف
- ۱۰۴.....۴-۱-۳۷-۶- نوع تنقلات مصرفی
- ۱۰۵.....۴-۱-۳۸- فاصله زمانی مراجعه به آرایشگاه برای موی سر
- ۱۰۶.....۴-۱-۳۹- مدل موی سر
- ۱۰۷.....۴-۱-۴۰- داشتن گواهینامه رانندگی اتومبیل
- ۱۰۷.....۴-۱-۴۱- داشتن اتومبیل شخصی
- ۱۰۷.....۴-۱-۴۱-۱- نوع اتومبیل پاسخ‌گو
- ۱۰۷.....۴-۱-۴۱-۲- نوع اتومبیل دلخواه

- ۱۰۹.....۳-۴۱-۱-۴- وسیله‌ی رفت و آمد شهری
- ۱۱۰.....۴-۴۱-۱-۴- مدت زمان رانندگی تفریحی
- ۱۱۰.....۵-۴۱-۱-۴- رفتارهای انحرافی در رانندگی
- ۱۱۰.....۶-۴۱-۱-۴- اجازه داشتن برای استفاده تنهایی از اتومبیل والدین
- ۱۱۰.....۴۲-۴-۱-۴- داشتن موتور سیکلت و تک چرخ زدن
- ۱۱۰.....۴۳-۴-۱-۴- تعداد دوست از جنس مخالف
- ۱۱۱.....۱-۴۳-۱-۴- هزینه‌ی ماهیانه جهت دوست از جنس مخالف
- ۱۱۱.....۲-۴۳-۱-۴- سن انتخاب اولین دوست از جنس مخالف
- ۱۱۱.....۳-۴۳-۱-۴- آگاه بودن خانواده از داشتن دوست از جنس مخالف
- ۱۱۱.....۴-۴۳-۱-۴- انگیزه‌ی برقراری دوستی با جنس مخالف
- ۱۱۲.....۵-۴۳-۱-۴- محل خلوت کردن با دوست از جنس مخالف
- ۱۱۳.....۴۴-۴-۱-۴- دوست هم جنس
- ۱۱۳.....۱-۴۴-۱-۴- هزینه‌ی ماهیانه دوست هم جنس
- ۱۱۳.....۴۵-۴-۱-۴- ساعت بیدار شدن از خواب در روزهای عادی
- ۱۱۵.....۴۶-۴-۱-۴- ساعت بیدار شدن از خواب در روزهای تعطیل
- ۱۱۶.....۴۷-۴-۱-۴- ساعت خوابیدن در روزهای عادی
- ۱۱۷.....۴۸-۴-۱-۴- ساعت خوابیدن در روزهای تعطیل
- ۱۱۸.....۵۰-۴-۱-۴- میزان مصرف سیگار
- ۱۱۸.....۵۱-۴-۱-۴- داشتن سگ در منزل
- ۱۱۸.....۵۲-۴-۱-۴- شاخص نگرش به انحراف
- ۱۱۹.....۵۳-۴-۱-۴- شاخص تجربه‌ی رفتار انحرافی
- ۱۱۹.....۵۴-۴-۱-۴- شاخص دینداری
- ۱۲۰.....۵۵-۴-۱-۴- گروه مرجع

- ۱۲۳.....۵۶-۱-۴- محل حضور به صورت آرایش کرده
- ۱۲۴.....۲-۴- تحلیل یک متغیری
- ۱۲۴.....۱-۲-۴- تحصیلات پدر
- ۱۲۴.....۲-۲-۴- تحصیلات مادر
- ۱۲۵.....۳-۲-۴- درآمد ماهیانه والدین
- ۱۲۵.....۴-۲-۴- ثروت والدین به میلیون تومان
- ۱۲۵.....۵-۲-۴- شغل پدر و شاغل بودن مادر
- ۱۲۵.....۶-۲-۴- تجربه‌ی سفر خارجی والدین
- ۱۲۶.....۷-۲-۴- علاقه‌ی والدین به موسیقی
- ۱۲۶.....۱-۲-۴-۷- موسیقی مورد علاقه‌ی والدین
- ۱۲۶.....۸-۲-۴- اجازه دادن والدین به پاسخ گویان برای گوش دادن به هر نوع موسیقی
- ۱۲۷.....۹-۲-۴- داشتن اتومبیل شخصی والدین
- ۱۳۱.....۱۰-۲-۴- ترجیحات
- ۱۳۱.....۱-۱۰-۲-۴- ترجیح نوع ارتباط با همسر قبل از ازدواج
- ۱۳۲.....۲-۱۰-۲-۴- ترجیح بهترین محله؛
- ۱۳۲.....۳-۱۰-۲-۴- ترجیح محله جهت سکونت
- ۱۳۲.....۴-۱۰-۲-۴- ترجیح نوع مسکن
- ۱۳۲.....۵-۱۰-۲-۴- ترجیح شغل
- ۱۳۳.....۶-۱۰-۲-۴- ترجیح کشور خارجی جهت مسافرت
- ۱۳۳.....۷-۱۰-۲-۴- ترجیح کشور برای زندگی
- ۱۳۳.....۸-۱۰-۲-۴- ترجیح بازی رایانه‌ای
- ۱۳۳.....۹-۱۰-۲-۴- ترجیح اتومبیل؛
- ۱۳۴.....۱۰-۱۰-۲-۴- ترجیح لباس خارجی یا داخلی

- ۱۱-۱۰-۲-۴- ترجیح مارک دار بودن یا نبودن.....۱۳۴
- ۱۲-۱۰-۲-۴- ترجیح لباس آماده یا شخصی دوز.....۱۳۴
- ۱۳-۱۰-۲-۴- ترجیح موضوع فیلم.....۱۳۵
- ۱۴-۱۰-۲-۴- ترجیح کشور سازنده فیلم.....۱۳۵
- ۱۵-۱۰-۲-۴- ترجیح تیپ ظاهری.....۱۳۵
- ۱۶-۱۰-۲-۴- ترجیح نوع غذا.....۱۳۵
- ۱۷-۱۰-۲-۴- ترجیح محل خوردن فست فود.....۱۳۵
- ۱۸-۱۰-۲-۴- ترجیح محل خوردن غذا.....۱۳۵
- ۱۹-۱۰-۲-۴- ترجیح خوردن غذا با چه کسی.....۱۳۶
- ۱۱-۲-۴- ارزیابی زنان از انگیزه آرایش کردن.....۱۳۸
- ۱۲-۲-۴- انگیزه و علل ترجیحات.....۱۴۰
- ۱۳-۲-۴- نظرات در مورد نگهداری از سگ در منزل.....۱۴۴
- ۱۴-۲-۴- انگیزه‌های رفتار.....۱۴۵
- ۱۵-۲-۴- نشانه‌های طبقات بالا از نظر پاسخ‌گو.....۱۴۶
- ۱۶-۲-۴- شیوه‌ی هزینه کردن چند میلیون تومان.....۱۴۷
- ۱۷-۲-۴- آرزوی مهم.....۱۴۸
- ۳-۴- تحلیل‌های دومتغیری (مقایسه‌ای).....۱۴۹
- ۱-۳-۴- مقایسه آیت‌های دینداری بین زنان و مردان.....۱۴۹
- ۲-۳-۴- مقایسه‌ی اعتقاد به آیت‌های دینی بین دو جنس مرد و زن.....۱۵۱
- ۳-۳-۴- ارزشیابی پاسخ‌گویان از پسندیده بودن یا نبودن رفتارهای انحرافی.....۱۵۲
- ۴-۳-۴- مقایسه‌ی تجربه‌ی رفتارهای انحرافی بین دو جنس.....۱۵۳
- ۵-۳-۴- روابط هم بستگی.....۱۵۵
- ۴-۴- تحلیل سبک‌های زندگی.....۱۵۸

- ۱-۴-۴-۱- سبک زندگی بر اساس رفتار ۱۵۸
- ۱-۴-۱-۱- میزان برخورداری از شاخص‌های سبک زندگی ۱۶۰
- ۱-۴-۱-۲- برخورداری از ابعاد سبک زندگی؛ ۱۶۴
- ۱-۴-۱-۳- ویژگی‌های فردی و خانوادگی به تفکیک سبک‌های زندگی ۱۶۵
- ۱-۴-۱-۴- عوامل تمایز بخش بین سبک‌های زندگی بر اساس رفتار ۱۶۷
- ۲-۴-۴- تحلیل سبک زندگی بر اساس ترجیحات ۱۶۸
- ۱-۲-۴-۱- برخورداری از شاخص‌های سبک زندگی بر اساس ترجیحات ۱۶۹
- ۲-۴-۲- عوامل تمایز بخش بین سبک‌های زندگی بر اساس ترجیحات و نگرش ۱۷۱
- ۵-۴- آزمون فرضیه‌ها ۱۷۳
- ۱-۵-۴- رابطه متغیرها با سبک زندگی بر اساس رفتار ۱۷۳
- ۱-۱-۵-۱- رابطه سبک زندگی با سرمایه‌ی فرهنگی و اقتصادی ۱۷۳
- ۱-۲-۵-۱- ارتباط بین سرمایه‌ی فرهنگی و سبک زندگی ۱۷۵
- ۱-۳-۵-۱- رابطه‌ی بین منطقه‌ی زندگی و سبک زندگی ۱۷۶
- ۱-۴-۵-۱- رابطه بین ثروت والدین و سبک زندگی ۱۷۷
- ۱-۵-۵-۱- رابطه بین سن و سبک زندگی ۱۷۹
- ۱-۶-۵-۱- ارتباط بین میزان تحصیلات و سبک زندگی ۱۸۰
- ۱-۷-۵-۱- رابطه سبک زندگی با جنس ۱۸۱
- ۱-۸-۵-۱- رابطه بین وضع تأهل و سبک زندگی ۱۸۲
- ۱-۹-۵-۱- رابطه بین وضع اشتغال و سبک زندگی ۱۸۳
- ۲-۵-۴- رابطه متغیرها با سبک زندگی بر اساس ترجیحات ۱۸۴
- ۱-۲-۵-۲-۱- رابطه سرمایه‌ی اقتصادی و فرهنگی با سبک زندگی ۱۸۴
- ۲-۲-۵-۲- ارتباط بین سرمایه‌ی فرهنگی و سبک زندگی ۱۸۵

- ۳-۲-۵-۴- رابطه بین منطقه‌ی زندگی و سبک زندگی.....۱۸۶
- ۴-۲-۵-۴- رابطه بین ثروت والدین و سبک زندگی.....۱۸۷
- ۵-۲-۵-۴- رابطه بین سن و سبک زندگی.....۱۸۹
- ۶-۲-۵-۴- رابطه بین میزان تحصیلات و سبک زندگی.....۱۹۰
- ۷-۲-۵-۴- رابطه بین دینداری و سبک زندگی.....۱۹۱
- ۸-۲-۵-۴- رابطه بین وضع تأهل و سبک زندگی.....۱۹۲
- ۹-۲-۵-۴- رابطه بین وضع اشتغال و سبک زندگی.....۱۹۳
- ۱۰-۲-۵-۴- رابطه بین جنس و سبک زندگی.....۱۹۵

فصل پنجم : خلاصه و نتیجه گیری

- ۱-۵- نتیجه‌گیری.....۱۹۷
- ۲-۵- بحث و ارائه‌ی پیشنهاد.....۲۰۲
- فهرست منابع.....۲۰۹

چکیده

سبک زندگی دارای سه بعد؛ رفتاری، نگرشی و ترجیحات، انگیزه مصرف است که بعد رفتاری آن با هشت شاخص؛ مصرف فرهنگی، مدیریت بدن، رفتار سیاسی، رفتار انحرافی،

توجه به آرایش و خودآرایی، مصرف لباس و کفش، مصرف خوراک و دینداری و بعد نگرشی و ترجیحات با نه شاخص؛ ترجیح لباس مارک دار یا بی مارک، شغل مطلوب، محله مطلوب زندگی، اتومبیل مطلوب، کشور خارجی مطلوب برای سفر، کشور مطلوب برای زندگی، فیلم مطلوب از چه کشوری، ترجیح خوردن فست فود با چه کسانی، ترجیح خوردن غذا با چه کسانی مورد سنجش قرار گرفت. در مورد بعد سوم سبک زندگی که انگیزه مصرف بود برای حدود ۹۰ درصد پاسخ گویان علاقه و میل شخصی، انگیزه رفتار. ترجیحات بود و تنها ۱۰ درصد به انگیزه های دیگر اشاره کردند. بنابراین به دلیل تمایز اندک بین پاسخ گویان در این زمینه، از خوشه بندی در این بعد از سبک زندگی صرف نظر شد.

جامعه نمونه ۴۰۲ تن از جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله ساکن شهر مشهد بود که به روش نمونه گیری چند مرحله ای و تصادفی و به استناد نقشه ممیزی بلوک بندی شده شهرداری مشهد، انتخاب شدند. با خوسه بندی پاسخ گویان، در بعد رفتاری پنج سبک (نا همنوایانه با مصرف فرهنگی پایین) ۲۰/۹ درصد از پاسخ گویان، همنوایانه با مصرف فرهنگی بالا (۲۳/۹ درصد)، رنگارنگ با رفتار چندگانه (۱۲/۲ درصد)، متظاهر به پایبندی سیاسی (۲۳/۴ درصد) و نا همنوایانه با مصرف فرهنگی بالا (۱۹/۶ درصد) از یکدیگر متمایز شد. مهم ترین عاملی که سبک های زندگی در این بعد را از یکدیگر جدا می کرد، رفتار سیاسی بود. عاملی که کمترین نقش را در تمایز بخشی بین سبک ها در این بعد داشت، رفتار انحرافی بود. در بعد نگرشی و ترجیحات نیز پنج سبک (خانواده گرای غربگرا (۳۵/۱ درصد از پاسخ گویان)، فرد گرای ایده آل گرا (۱۶/۷ درصد)، سنتی واقع نگر (۲۹/۳ درصد)، خانواده گرای وطن دوست (۱۰/۹ درصد) و تا حدی ایده آل گرا (۷ درصد)) تشخیص داده شد. مهم ترین عاملی که سبک های زندگی از این بعد را از یکدیگر جدا می کرد، ترجیح فیلم

(ایرانی و شرقی یا غربی) بود که ساخت چه کشوری باشد. عاملی که کم‌ترین نقش را در تمایزبخشی بین سبک‌ها در این بعد داشت، ترجیح سطح قیمتی اتومبیل (زیر ده میلیون تومانی، بالای ده میلیون) بود. این بررسی نشان داد که زنان کمتر از مردان رفتارهای انحرافی مختلف را تجربه کرده‌اند و هم‌چنین نگرش زنان به رفتارهای انحرافی منفی تر از مردان است. رابطه بین سبک زندگی از بعد رفتاری با متغیرهای؛ سرمایه فرهنگی اقتصادی، سطح تحصیلات والدین، ثروت والدین، منطقه سکونت، سن پاسخ‌گو، جنس، وضع تأهل و وضع اشتغال معنادار بود و تأیید شد. رابطه بین سبک زندگی از بعد نگرشی و ترجیحات با متغیرهای؛ سرمایه اقتصادی فرهنگی، سرمایه تحصیلی، منطقه سکونت، سن پاسخ‌گو، وضع تأهل، جنس و دینداری معنادار بود و تأیید شد.

واژه‌های کلیدی؛ سبک زندگی، جوانان، شهرمشهد، تحلیل خوشه‌بندی، سرمایه فرهنگی و اقتصادی، مصرف فرهنگی.

فصل اول :

کلیات

۱-۱- بیان مسأله

سبک زندگی یکی از مفاهیمی است که در متون مختلف اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی کاربرد فراوانی دارد، این مفهوم قدمتی کمتر از یک قرن دارد و آن را محصول دوران مدرنیته می دانند. بنابراین مفهوم سبک زندگی در جامعه سنتی جایگاهی ندارد، زیرا در این دوره تجانس و هم شکلی در شیوه زندگی کردن امکان بروز تمایز را نمی دهد. در جامعه مدرن که تنوع و تکثر کالا و آزادی فردی در مصرف از ویژگی های آن است، سبک های زندگی متنوع امکان بروز پیدا می کنند.

در تعریف و تعیین دقیق فضای مفهومی واژه سبک زندگی توافق چندانی وجود ندارد، ولی این موضوع از اهمیت محوری آن نکاسته است. تا آن جا که به گفته ی «راسل»^۱ (۲۰۰۷) به یک رشته مستقل تحلیل ساخت اجتماعی تبدیل شده است. در ابتدا از این مفهوم به عنوان جایگزین مفهوم طبقه اجتماعی بحث می شد، اما به تدریج به عنوان مفهوم مکمل طبقه اجتماعی تثبیت شد. در حوزه مطالعات فرهنگی، سبک زندگی به مجموعه ی رفتارها و الگوهای کنش های هر فرد که معطوف به ابعاد هنجاری و معنایی زندگی اجتماعی باشد، گفته می شود و جنبه های عینی؛ ملموس و مشهود فرهنگ و نظام ارزشی یک جامعه و گویای بخش قابل رؤیت هویت جمعی و هویت فرهنگی در یک جامعه است. (حاجیان: ۱۳۸۶)

با گسترش روز افزون شهرنشینی و رشد بی رویه ی جمعیت شهری، بخصوص در شهرهای بزرگ، امروزه شاهد بروز سبک های زندگی متنوع و متعدد در بین اقشار مختلف این جامعه هستیم، به گونه ای که گاهی اعضای یک قشر کوچک اجتماعی هم سبک زندگی^۲ مشابهی ندارند. از نظر وبر (۱۳۸۲) افرادی که سبک زندگی مشابهی دارند نوعی انسجام گروهی را که ناشی از شباهت در رفتار و الگوی مصرف است، تجربه می کنند. این انسجام گروهی می تواند به سرمایه ی اجتماعی نیز تبدیل شود. از طرف دیگر سبک های زندگی علاوه بر آن که باعث تفاوت و تمایز بین گروهی

۱. Rossel

۲. Lifestyle

می‌شود، به برتری‌های منزلتی و طبقاتی نیز مشروعیت می‌بخشند. گروه‌های منزلت و طبقات از طریق سبک‌های زندگی به گروه‌های مرجع تبدیل می‌شوند و معیارهای قضاوت اجتماعی و ارزشیابی اخلاقی را نیز تعریف می‌کنند.

براین اساس سبک زندگی موجب تشدید انسجام درون گروهی و از طرفی عامل تمایز و جدا شدن گروه‌های اجتماعی از یکدیگر خواهد شد. مسأله اساسی این است که تنوع بی‌حد و حصر در سبک‌های زندگی^۱ موجب تشدید جدایی گروه‌ها از یکدیگر و تضعیف روابط بین گروهی و در نتیجه رشد بی‌نظمی اجتماعی خواهد شد. تشدید انسجام درون گروهی و تضعیف انسجام بین گروهی ممکن است همبستگی اجتماعی ملی را دچار نقصان کند. مسأله زمانی مهمتر جلوه خواهد کرد که متوجه شویم جامعه‌ی ما در حال گذار است و در این شرایط با مشکلات فراوان اقتصادی و اجتماعی روبرو است و برای حل این مشکلات نیاز شدیدی به تقویت انسجام اجتماعی ملی دارد، لذا بی‌توجهی به سبک زندگی و عدم تلاش در جهت ساماندهی آن، جامعه در حال گذار ما را دچار آسیب‌های جدی خواهد کرد. البته ذکر یک نکته ضروری است که ظاهر امر نشان می‌دهد، تنوع سبک زندگی در کشورهای پیشرفته صنعتی انسجام اجتماعی را دچار نقصان نکرده و شاید انسجام تقویت نیز شده باشد، ولی در شرایط کشور ما که در حال گذار از مرحله سنتی است تنوع سبک زندگی پیامدهای متفاوتی به دنبال خواهد داشت.

۲-۱- ضرورت و اهمیت

سبک زندگی و بررسی آن، مقوله‌ی بسیار تعیین کننده و جدی در مطالعات و بررسی‌های کلان راهبردی است. زیرا مطالعات کلان راهبردی تنها بر پایه‌ی مطالعات و بررسی‌های جزئی امکان پذیر است. سبک زندگی پایه و اساس فهم شرایط فرهنگی موجود و تحولات پیش رو در این حوزه است و نشان می‌دهد که در بطن ارزش‌های موجود در خرده نظام فرهنگی چه می‌گذرد. در واقع با کاربرد مفهوم سبک زندگی و تعمیق آن می‌توان از هنجارهای پنهان که در اذهان، باورها و

۱. Life

رفتارهای مردم یک جامعه قابل مشاهده است، سر در آورد و می‌توان گفت که دغدغه مستمر مسؤولان کشور، در حوزه‌ی مسائل و تحولات فرهنگی در ایران را می‌توان با بررسی سبک زندگی و الگوهای آن پاسخ داد

والرشتاین^۱، یکی از نظریه پردازان نظام جهانی معتقد است که فرهنگ قادر است تناقضات نظام جهانی را برطرف کند، ولی نه فرهنگ‌های محلی و منطقه‌ای بلکه فرهنگ واحد جهانی که همان فرهنگ غربی است؛ به عبارت دیگر فرهنگ مسلط جهانی توجیه گر نظام جهانی است (والرشتاین به نقل از ازکیا و غفاری: ۱۳۸۴) بنابراین سردمداران نظام جهانی در جهت توجیه نظم نوین جهانی و یکدست کردن فرهنگ جهان از طریق رسانه‌های بین المللی و حتی ملی بر همه جوامع فشار می‌آورند تا مردم را بر اساس فرهنگ غربی جامعه پذیر کنند. گروه هدف برای این رسانه‌ها بیشتر نوجوانان و جوانان است. بنابراین شناخت سبک زندگی جوانان می‌تواند میزان نفوذ فرهنگ غربی در شیوه زندگی جوانان را نشان دهد. به عبارت دیگر میزان غربی شدن جوانان را نشان می‌دهد.

بررسی سبک زندگی در واقع بررسی فرهنگ جامعه است. از آن جا که در یک جامعه خرده فرهنگ‌های منحرف و ناسازگار و گاهی معارض با فرهنگ حاکم بر جامعه وجود دارند که ممکن است تهدیدی جدی برای ادامه حیات فرهنگی جامعه به حساب آیند. شناخت سبک زندگی می‌تواند وجود و میزان نفوذ خرده فرهنگ‌های منحرف را نشان دهد. بنابراین برای حفظ حیات فرهنگی جامعه، شناخت سبک زندگی ضرورت دارد.

به نظر شفرز (۱۳۸۳) تهاجم فرهنگی به مفهوم نفی هویت فرهنگی و ملی کشور مورد تهاجم و به منظور برقراری سلطه فکری و فرهنگی، از طریق تغییر باورها، رفتارها، روش‌ها و آداب و رسوم زندگی فردی و اجتماعی آن ملت، منطبق با الگوهای فرهنگی جامعه خواهد بود. براین اساس می‌توان گفت تهاجم فرهنگی در واقع سبک زندگی مردم را هدف گرفته است. بررسی

۱. Wallerstein

سبک زندگی جوانان میزان توفیق تهاجم فرهنگی دشمن را مشخص خواهد کرد ولذا در جنگ فرهنگی (جنگ نرم) ، سبک زندگی یکی از موضوعات محوری و مهم است.

اهمیت سبک زندگی در حدی است که نه تنها در علوم اجتماعی بلکه در علوم پزشکی هم به آن پرداخته می شود. محققان علوم پزشکی امروزه به این نتیجه رسیده اند که ۷۰ درصد بیماری ها به گونه ای با سبک زندگی فرد رابطه دارند. بسیاری از بیماری های تنفسی ، بیماری های قلبی و عروقی و سیستم حرکتی - عضلانی به طور مستقیم یا غیر مستقیم از شیوه زندگی نشأت گرفته و یا حداقل ، شیوه زندگی در تشدید و دوام آن ها نقش دارد. (استاجی ؛ ۱۳۸۵)

۳-۱- اهداف تحقیق

در این بررسی اهداف مختلفی مورد نظر است که می توان به دو دسته تقسیم کرد :

اهداف اصلی ؛

- ۱- شناخت سبک های زندگی که در بین جوانان مشهدی مشاهده می شود؛
- ۲- ارائه یک سنخ بندی از سبک های زندگی موجود جوانان بر اساس داده های جمع آوری شده ؛

- ۳- شناخت رابطه سبک های زندگی جوانان با متغیرهای زمینه ای؛
- ۴- شناخت رابطه سبک های زندگی جوانان با متغیر ترکیب سرمایه فرهنگی و اقتصادی (به عنوان شاخص طبقه اجتماعی) .

اهداف فرعی؛

- ۱- شناخت ویژگی های اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی جوانان شهر مشهد؛
- ۲- شناخت ترجیحات و نگرش های جوانان در زمینه های مختلف ؛
- ۳- بررسی میزان پای بندی به مناسک دینی و اعتقاد به باورها و آموزه های دینی ؛
- ۴- بررسی میزان مصرف فرهنگی ، انجام رفتارهای انحرافی ، رفتار سیاسی جوانان؛
- ۵- مقایسه ویژگی های جوانان و شاخص های سبک زندگی بین مردان و زنان .

۴-۱- سؤال های تحقیق

۱. سبک‌های مختلف زندگی در شهر مشهد کدام اند؟
- ۲- هر کدام از سبک های زندگی چه ویژگی هایی دارند و چه نسبتی از نمونه در هر سبک قرار می گیرند؟
۳. سبک‌های زندگی در گروه‌های مختلف (جنسی، سنی، تحصیلات، وضع اقتصادی، تأهل و اشتغال) چگونه است؟
- ۴- چه رابطه آماری بین متغیر های زمینه ای و سبک زندگی وجود دارد؟
- ۵- چه رابطه آماری بین متغیر سرمایه اقتصادی- فرهنگی و سبک زندگی وجود دارد؟
۶. چه عواملی بر تمایز بخشی سبک‌های زندگی مختلف مؤثرند؟